

Sygn. akt I C 862/10

WYROK

W IMIENIU RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2013r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : SSO Adam Maciński

Protokolant : Robert Purchalak

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2013r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa M. G.

przeciwko Skarbowi Państwa – (...) w W.

o zapłatę

I. powództwo oddala;

II. nie obciąża powoda kosztami procesu.

Sygn. akt I C 862/10

UZASADNIENIE

Powód M. G. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od strony pozwanej Skarbu Państwa – (...) w W. kwoty 80.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (k. 2 - 4 i 95 – 99).

W uzasadnieniu powód wskazał, że domaga się zadośćuczynienia z tytułu długotrwałego i bezprawnego naruszenia jego dóbr osobistych tj. prawa do respektowania i poszanowania życia osobistego i godności jednostki - w skutek niewywiązania się strony pozwanej z obowiązków zapewnienia mu humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności w (...) w W. (art. 110 § 2 k.k.w.). Strona pozwana ponosi tu bowiem odpowiedzialność za : nadmierne przeludnienie w celach mieszkalnych (nie zachowanie standardu powierzchniowego na jednego osadzonego), brak zapewnienia podstawowego sprzętu kwaterunkowego – mniejsza ilość szafek, taboretów niż osadzonych w celi osób, brak warunków do utrzymania higieny ogólnej, brak prywatności przy korzystaniu z urządzeń sanitarnych, ogólnie złe warunki bytowe, złe oświetlenie celi, brak ciepłej wody, niewłaściwa opieka lekarska. Powód zarzucił tu także wychowawcy B. P. niewłaściwe zachowanie przy rozwiązaniu konfliktu dotyczącego opuszczeniem celi przez osadzonego M. S.. Zarzucił ponadto stosowanie wobec niego przemocy przez funkcjonariuszy służby więziennej (...) w W. (w maju 2009r. przed umieszczeniem go w celi izolacyjnej miał zostać bowiem poniżony i pobity pałkami przez tychże funkcjonariuszy).

Powód wskazał, iż przywołane powyżej okoliczności winny tu skutkować odpowiedzialnością Skarbu Państwa w oparciu o art. 23, 24 i 448 k.c., postanowienia Konstytucji RP, a nade wszystko, w oparciu o Europejską Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Z tych też i względów wniósł jak powyżej.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana Skarb Państwa – (...) w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości.

W uzasadnieniu wskazała, iż powództwo nie ma tu żadnych podstaw faktycznych ani prawnych. Zaprzeczyła, aby powód doznał szkody lub krzywdy w związku z pobytem w (...) w W.. Podniosła, że powód odbywa karę 7 lat pozbawienia wolności za czyny z art. 280 § 2 k.k. W (...) w W. powód przebywał zaś dwukrotnie. Pierwszy raz w okresie od 10.02.2009r. do 25.08.2009r., drugi raz w okresie od 08.04.2010r. do 09.07.2010r. Nie jest z kolei prawdą, aby cele, w których powód przebywał w 2010r. były przeludnione. Cele te były także właściwie wyposażone. Powód miał dostęp do środków higieny osobistej. Mógł korzystać z telewizora, odtwarzacza DVD, zajęć oświatowych i sportowych, biblioteki. Powód miał zapewniony także dostęp do opieki medycznej. Nie jest też prawdą, by powód był niewłaściwie traktowany przez funkcjonariuszy. Co do skargi z dnia 27.04.2009r. dotyczącej zachowania wychowawcy B. P., to sprawa ta była badana przez Dyrektora (...) w W., a sama skargę uznano tu za bezzasadną. Co do zarzutu rzekomego pobicia powoda, to zarzut ten nie polega na prawdzie. Powód nie składał bowiem skargi w tym przedmiocie, a kwestia ta po raz pierwszy pojawiła się w pozwie.

Z tych też i względów strona pozwana wniosła jak powyżej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód M. G. ma 29 lat.

Powód przebywał w (...) w W. w okresach : od 10.02.2009r. do 25.08.2009r. oraz od 08.04.2010r. do 09.07.2010r..

(bezsporne)

W czasie pobytu powoda w (...) w W., w jednostce tej panowało przeludnienie. Powód w niektórych okresach przebywał w celach, w których na jednego osadzonego przypadało mniej aniżeli 3 m². O fakcie tym administracja powyższej jednostki informowała na bieżąco Sąd Penitencjarny.

(dowód : - fakt znany sądowi z urzędu

- wykaz cel mieszkalnych k. 113 – 115

- decyzja oraz pisma Dyrektora (...) do Sądu Penitencjarnego k. 108 - 112 - przesłuchanie świadka M. K. k. 408

- przesłuchanie powoda k. 535 – 436)

Cele, w których przebywał powód w (...) w W. były standardowo wyposażone w sprzęt kwaterunkowy (łóżko, stół, szafka taboret itp.).

Środki higieny uzupełniane były i są w cyklach miesięcznych (mydło, papier toaletowy nożyk do golenia, pasta do zębów itp.). Skazani otrzymują także środki chemiczne niezbędne do utrzymania czystości w celach (pasta do podłogi, płyn do WC itp.). Obowiązek utrzymania czystości w celach spoczywa na samych osadzonych. Cele w których przebywał powód posiadały wydzielony kącik sanitarny, w którym znajdowała się toaleta i sprzęt do utrzymania czystości.

Wszystkie cele mieszkalne w (...) w W. wyposażone są w wentylację grawitacyjną. W czasie dotychczasowej kontroli stwierdzono, że przewody kominowe są drożne i wykazują ciąg kominowy.

Przeprowadzona przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w W. kontrola cel mieszkalnych w (...) w W. nie wykazała nieprawidłowości ich stanu sanitarno – technicznego. W wyniku kontroli stwierdzono natomiast, iż w celach wykonuje się pranie i suszenie odzieży osadzonych, a kąpiki sanitarne są wykorzystywane do kąpeli. Powoduje to, że pomimo działającej wentylacji, istnieje nadmierne zawilgocenie pomieszczeń, a w konsekwencji dochodzi do uszkodzenia powierzchni ścian (odpadająca farba, tynk).

W (...) w W. na bieżąco przeprowadzana była i jest dezynsekcja pomieszczeń, w tym cel mieszkalnych, w przypadku wystąpienia insektów. Skazani mają obowiązek zgłaszania o wystąpieniu insektów w celach oddziałowemu lub wychowawcy.

W (...) w W. wielokrotnie dokonywano badań oświetlenia sztucznego w celach mieszkalnych. Natężenie oraz równomierność oświetlenia we wszystkich celach było zaś zgodne z wytycznymi do projektowania (...).

(...) w W. zaopatrywany jest w energię ciepłą na cele grzewcze z kotłowni lokalnej zasilanej gazem z sieci gazowniczej. Kotłownia wyposażona jest w automatykę. Sprawia to, że jeśli na zewnątrz budynku temperatura się obniża, to automatycznie rośnie temperatura w instalacji i na grzejnikach w taki sposób, aby utrzymać temperaturę na poziomie 20 stopni Celsjusza

W (...) w W. w świetlicy centralnej znajdują się boiska do piłki siatkowej, koszykowej, nożnej oraz sprzęt do tenisa stołowego. Skazani mogą korzystać z powyższej świetlicy 7 dni w tygodniu zgodnie z rozkładem zajęć sportowych.

W jednostce tej działają także koła zainteresowań : zespół muzyczny, zespół redakcyjny gazety (...), zespół literacki (...), klub filmowy, redakcja telewizji (...) Istnieje także radiowęzeł transmitujący program radiowy jaki i audycje własne.

Skazani odbywający karę pozbawienia wolności w tejże jednostce mają również dostęp do (...) biblioteki. Księgozbiór liczy zaś 13.658 woluminów. Każdy ze skazanych ma także zapewniony dostęp do aktualnych aktów prawnych, które znajdują się w zakładowej bibliotece.

Służba zdrowia w (...) w W. zorganizowana jest w formie Ambulatorium z Ogólna Izbą Chorych. Świadczone są usługi medyczne w wymiarze podstawowym, rozszerzone o porady specjalistyczne z zakresu kardiologii, okulistyki, laryngologii, neurologii i dermatologii. Podczas pobytu w tymże (...) powód objęty był właściwą opieką medyczną.

Powód podczas pobytu w (...) w W. traktowany był przez administrację jednostki tak jak wszyscy osadzeni – zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz poszanowaniem jego praw.

(dowód : - pismo (...) w W. w aktach sprawy tut. Sądu I C 886/10

- fakty znane sądowi z urzędu

- przesłuchanie świadka K. K. (1) k. 245

- przesłuchanie świadka R. C. k. 283

- przesłuchanie świadka B. P. k. 305

- przesłuchanie świadka O. R. k. 312)

W dniu 27.04.2009r. powód złożył skierowaną do Dyrektora (...) w W. skargę na zachowanie st. wychowawcy Oddziału (...) kpt. B. P.. Powód zarzucił w niej wychowawcy, iż w sposób niewłaściwy rozwiązał konflikt, jaki powstał pomiędzy współosadzonymi w celi nr (...), a dotyczący kwestii zamiany celi przez osadzonego M. S..

W odpowiedzi na powyższą skargę, pismem z dnia 11.05.2009r. Dyrektor Dyrektora (...) w W. uznał złożoną przez powoda skargę za bezzasadną. Wskazał przy tym, że przeprowadzone postępowanie wyjaśniające nie ujawniło jakichkolwiek uchybień w przedmiocie traktowania powoda przez funkcjonariuszy (...) w W.. Poinformował jednocześnie powoda, że przysługuje mu prawo do złożenia skargi na sposób załatwienia tejże skargi do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W..

Powód skargi w tym przedmiocie do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W. jednakże nie złożył.

W dniu 27.04.2009r. osadzeni A. P., K. K. (2) oraz powód M. G. próbowali samowolnie, w drodze nacisku, wymusić na wychowawcy oddziału (...) decyzję co do zmiany miejsca osadzenia M. S. (opuszczenia przez niego celi nr (...)). W związku z takimi działaniami starszy wychowawca Oddziału (...) kpt. B. P. podjął decyzję o potrzebie zmiany miejsca osadzenia skazanego K. K. (2) i osadzenia go na oddziale (...). W związku z kolei z powyższą decyzją wychowawcy, skazany A. P. i powód M. G., próbowali samowolnie opuścić celę mieszkalną. Wówczas to interweniował dowódca zmiany, który dokonał przemieszczenia między oddziałami skazanego K. K. (2).

(dowód : - skarga powoda z dnia 27.04.2009r. k. 63

- pismo Dyrektora (...) w W. z dnia 11.05.2009r. k. 61

- wyjaśnienia st. wychowawcy B. P. zawarte w sprawozdaniu z dnia 11.05.2009r. k. 62)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powód wywodził swoje roszczenia przede wszystkim z faktu naruszenia tu przez stronę pozwaną jego prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych i humanitarnych warunkach, w szczególności przez osadzenie go w przeludnionych celach.

W myśl art. 417 k.c., za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Powołany przepis określa podmiot odpowiedzialny za niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (w niniejszej sprawie – Skarb Państwa) oraz podstawę jego odpowiedzialności (naruszenie prawa). Szczegółowe przesłanki odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych oraz zakres przysługujących z tego tytułu roszczeń określają natomiast przepisy art. 23 – 24 i 448 k.c.

Zgodnie z art. 23 k.c., dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Osoba, której dobra osobiste zostały naruszone, może, na zasadach przewidzianych w kodeksie, żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 zd. 3 k.c.). W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia (art. 448 k.c.).

Odnosząc powyższe regulacje do stanu faktycznego niniejszej sprawy, należy zauważyć, że przeludnienie panujące w (...) w W. w latach 2009 - 2010 jest faktem nie tylko znanym Sądowi z urzędu, ale w sposób należyty wykazanym w niniejszym procesie przez powoda. Okoliczność tę potwierdza bowiem treść przedłożonych przez stronę pozwaną - na wniosek powoda - wykazów cel mieszkalnych, w których przebywał powód w tejże jednostce penitencjarnej, decyzji Dyrektora (...) w W. oraz jego informacji kierowanych w związku z panującym przeludnieniem do Sądu Penitencjarnego. Potwierdza to także i treść zeznań złożonych przez świadka M. K.. Nawet zatem przyjmując, że stan osobowy w tejże jednostce penitencjarnej ulegał zmianom wskutek przyjęć, zwolnień i przeniesień, to wypada dać tu wiarę twierdzeniu powoda, że przez część, bądź też większość pobytu w (...) w W. w latach 2009 - 2010 był on osadzony w celach przeludnionych, tj. takich, w których powierzchnia przypadająca na skazanego wynosiła mniej niż 3 m kw. (por. art. 110 § 2 k.k.w.).

W realiach niniejszej sprawy należało zatem uznać, że umieszczenie powoda w zbyt ciasnej celi naruszało jego dobra osobiste – przede wszystkim jego godność oraz prawo do intymności. Nie sposób bowiem nie dostrzec, że długotrwałe przebywanie w przeludnionej celi, połączone z takimi niedogodnościami, jak np. konieczność spożywania posiłków

na łóżku, długotrwałe oczekiwanie na możliwość skorzystania ze wspólnej toalety, brak możliwości wykonywania swobodniejszych ruchów, czy też ograniczony dostęp do sprzętu kwaterunkowego (stołu, taboretu), stanowi nadmierną dolegliwość i narusza godność powoda oraz jego prawo do intymności. Sąd rozpoznający niniejszą sprawę podziela w tym zakresie stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów SN z dnia 18 października 2011 r. (III CZP 25/11).

Ustalenie, że umieszczenie powoda w przeludnionych celach mogło stanowić naruszenie jego godności i prawa do prywatności, nie oznacza jednakże konieczności uwzględnienia żądania zasądzenia zadośćuczynienia. Należy zauważyć, że przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych stanowi uprawnienie sądu, nie zaś obowiązek. Wynika to bowiem z redakcji art. 448 k.c., który stanowi, że sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Stosując ten przepis, sąd bierze z kolei pod uwagę rozmiar i charakter doznanej przez poszkodowanego krzywdy, okoliczności jej powstania, a nade wszystko rodzaj i stopień winy naruszydźciela (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1581/00, OSNC 2004/4/53). Orzekając o zadośćuczynieniu za krzywdę doznaną w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności, sąd musi zachować tu szczególną ostrożność, gdyż pozbawienie wolności w założeniu stanowi dolegliwość dla osoby skazanej i wiąże się z drastycznym ograniczeniem jej praw. Teza ta znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, według którego cierpienie i upokorzenie związane z odbywaniem kary więzienia tylko wówczas stanowią naruszenie art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, gdy przekraczają nieunikniony element cierpienia wpisanego w pozbawienie wolności (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r., II CSK 269/07).

Odnosząc powyższe uwagi do stanu faktycznego niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że naruszenie dóbr osobistych powoda, jakkolwiek bezprawne, nie zostało tu przez stronę pozwaną zawinione. Przeludnienie panujące w (...) stanowi bowiem efekt długoletniego niedoinwestowania (...), przy jednoczesnym wzroście przestępczości i wynikającym stąd zaostrzeniu polityki karnej państwa. Jest okolicznością niesporną, że dyrektorzy (...) nie mogą odmawiać przyjęcia osób, co do których wydany został sądowy nakaz umieszczenia ich w jednostce penitencjarnej, jedynie z powodu przeludnienia tych jednostek. W ramach posiadanych możliwości finansowych i lokalowych administracja jednostek penitencjarnych czynią wysiłki, aby poprawić warunki odbywania kary pozbawienia wolności. W żadnym zaś razie nie zostało wykazane, aby niedogodności związane z odbywaniem przez powoda kary stanowiły następstwo celowej dyskryminacji powoda przez funkcjonariuszy służby więziennej, czy też działania dyrektora (...) wymierzonego przeciw osadzonym w ogólności.

Przeciwko przyznaniu powodowi zadośćuczynienia pieniężnego przemawia też, że – pomijając kwestię przeludnienia – nie udowodnił on, aby w czasie odbywania przez niego kary naruszono jego konkretne prawa. W trakcie postępowania powód nie wykazał bowiem, że warunki w jakich przyszło mu odbywać karę pozbawienia wolności w (...) w W. nie odpowiadały wymogom przewidzianym w tym zakresie przez przepisy, a w szczególności przez Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17.10.2003r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w (...). Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy potwierdza bowiem, iż podstawowe prawa powoda jako osadzonego w były w tejże jednostce penitencjarnej respektowane. Cele, w których przebywał powód były bowiem standardowo wyposażone w sprzęt kwaterunkowy oraz wydzielony kącik sanitarny, w którym znajdowała się toaleta i sprzęt do utrzymania czystości. Stan sanitarno – techniczny tychże cel był właściwy. Dotyczy to także kwestii wentylacji, ogrzewania, czy też oświetlenia tychże pomieszczeń. Powód przepisowo otrzymywał też niezbędne środki higieny oraz środki czystości. Mógł także korzystać z dostępnych w tejże jednostce zajęć kulturalno – oświatowych, czy też z biblioteki. Miał także dostęp do niezbędnych aktów prawnych. W trakcie pobytu powód miał także zapewnioną właściwą opiekę medyczną. Jak zeznał przy tym sam powód, w (...) w W., nie korzystał on z poważnych zabiegów medycznych, a poza przeziębieniami nie leczył się w tejże jednostce. Dlatego też Sąd oddalił tu zgłoszony wcześniej przez pełnomocnika z urzędu powoda wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego celem ustalenia, czy zabiegi lecznicze stosowane wobec powoda w tej jednostce były adekwatne do stanu jego zdrowia.

Przyjąć zatem należy, że warunki w jakich powód odbywał karę, odpowiadały aktualnym możliwościom finansowym Państwa i nie różniły się od warunków innych więźniów, nie miały zatem charakteru jakiegokolwiek dyskryminacji.

Wskazać tu należy, iż nie zasługiwał na uwzględnienie zgłoszony także tutaj przez powoda zarzut co do niewłaściwego, jego zdaniem, rozwiązania przez wychowawcę B. P. konfliktu związanego z opuszczeniem celi nr (...) przez osadzonego M. S.. Przeprowadzone na tę okoliczność postępowanie wyjaśniające nie ujawniło bowiem jakichkolwiek uchybień w przedmiocie traktowania powoda przez funkcjonariuszy (...) w W., a w szczególności przez wychowawcę B. P.. Podkreślić trzeba, iż wychowawca, w zaistniałej sytuacji (próby samowolnego wymuszenia na wychowawcy przez osadzonych zmiany miejsca osadzenia innego współosadzonego) miał tu prawo do podjęcia decyzji o potrzebie zmiany miejsca osadzenia właśnie tego ze skazanych, który taką samowolną próbę podjął (§ 12 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003r. w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności). Ponadto powód nie zaskarżył wydanej w związku z jego skargą decyzji Dyrektora (...) w W. do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we W., choć został o tym pouczony.

Jeśli zaś chodzi o kwestię rzekomego pobicia powoda przez funkcjonariuszy służby więziennej (...) w W., to wskazać tu należy, iż powód nie wykazał w sposób dostateczny, iż do takiego zdarzenia w ogóle doszło. Żaden z przesłuchanych na wniosek powoda świadków nie potwierdził bowiem takiego zdarzenia. Strona pozwana stanowczo zaprzeczyła zaś temu faktowi. Co istotne kwestia ta została podniesiona przez powoda dopiero w złożonym w niniejszej sprawie pozwie. Wcześniej, powód nie składał jakiegokolwiek skargi w tym przedmiocie, czy to do Dyrektora (...), czy to do Sądu Penitencjarnego. W dołączonych aktach osobo - poznawczych powoda nie ma bowiem o tym jakiegokolwiek wzmianki. Jest to zaś o tyle istotne, że w o wiele mniej ważnych sprawach powód konsekwentnie składał do Administracji (...) w W. pisemne skargi (np. skarga z dnia 27.04.2009r. k. 63). Stąd też i nielogicznym i niezgodnym z doświadczeniem życiowym byłoby, iż w tak istotnej kwestii (pobicia) powód nie złożyłby takiej skargi do właściwego organu.

Ostatecznie, w rozpoznawanej sprawie, nie można też pominąć faktu, że powód znalazł się w (...) w związku z popełnieniem przestępstwa. Trzeba zaś mieć na uwadze, że z istoty odbywania kary pozbawienia wolności w (...) wraz z innymi współwięźniami wynikają dolegliwości i liczne ograniczenia. Czerpanie przez powoda korzyści majątkowych z faktu prawnego pozbawienia wolności mogłoby w tej sytuacji słusznie zostać odebrane jako niemoralne. Wniosek ten jest tym bardziej uzasadniony, że kwota żądanego zadośćuczynienia tj. 80.000 zł pozostaje tu w dysproporcji do sytuacji majątkowej powoda i nie została przez niego w żaden sposób umotywowana.

Mając zatem powyższe na względzie, Sąd uznał, że w sprawie brak było podstaw do zasądzenia na rzecz powoda dochodzonego zadośćuczynienia i dlatego też jego powództwo oddalił, o czym orzekł jak w punkcie I wyroku.

Orzekając o kosztach procesu (pkt. II wyroku), Sąd zastosował tu przepis art. 102 k.p.c. i nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz strony pozwanej. Sąd miał przy tym na względzie, że z uwagi na sytuację majątkową i życiową powoda, nie jest on w stanie uzyskać środków niezbędnych na pokrycie tych kosztów.